

แผนการจัดการเรียนรู้

ชื่อ-นามสกุล นายธนวัต เปรมปรีชา..... โรงเรียน..... ฤทธิยะวรรณาลัย ๒.....
รายวิชา ประวัติศาสตร์ 1..... ระดับชั้น..... มัธยมศึกษาปีที่ 4.....
ชื่อหน่วยการเรียนรู้..... สุขุขทัย : อารมณ์แห่งความสุข..... เวลา..... 6..... ชั่วโมง
แผนการจัดการเรียนรู้ที่..... 2..... เรื่อง..... พัฒนาการของรัฐสุโขทัย..... เวลา..... 4..... ชั่วโมง

1. สาระสำคัญ

สุโขทัย เป็นหนึ่งในรัฐที่มีพัฒนาการความเจริญรุ่งเรืองขึ้นในดินแดนประเทศไทยทั้งทางด้านการเมือง เศรษฐกิจ ศาสนา อักษรศาสตร์และศิลปกรรม ซึ่งแสดงให้เห็นถึงการปรับตัวและพัฒนาให้เข้ากับสภาพทาง ภูมิศาสตร์ บริบททางการเมือง ความสัมพันธ์กับรัฐอื่น ๆ รวมถึงการรับอิทธิพลจากวัฒนธรรมภายนอก แล้วนำมาปรับประยุกต์จนมีเอกลักษณ์เป็นของตนเอง อันเป็นส่วนสำคัญของพัฒนาการทางประวัติศาสตร์ไทย ที่ส่งอิทธิพลยังยุคสมัยต่อมาจนกระทั่งถึงปัจจุบัน

2. มาตรฐานและตัวชี้วัด

มาตรฐาน ส 4.1 เข้าใจความหมาย ความสำคัญของเวลา และยุคสมัยทางประวัติศาสตร์ สามารถใช้ วิธีการทางประวัติศาสตร์มาวิเคราะห์เหตุการณ์ต่าง ๆ อย่างเป็นระบบ

ม.4-6/1 ตระหนักถึงความสำคัญของเวลาและยุคสมัยทางประวัติศาสตร์ที่แสดงถึงการเปลี่ยนแปลงของ มนุษยชาติ

ม.4-6/2 สร้างองค์ความรู้ใหม่ทางประวัติศาสตร์โดยใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์อย่างเป็นระบบ

มาตรฐาน ส 4.3 เข้าใจความเป็นมาของชาติไทย วัฒนธรรม ภูมิปัญญาไทย มีความรัก ความภูมิใจและ อารมณ์ความเป็นไทย

ม.4-6/1 วิเคราะห์ประเด็นสำคัญของประวัติศาสตร์ไทย

ม.4-6/3 วิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งเสริมความสร้างสรรค์ภูมิปัญญาไทย และวัฒนธรรมไทย ซึ่งมีผลต่อ สังคมไทยในยุคปัจจุบัน

3. สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน

1) สมรรถนะที่ 1 ความสามารถในการสื่อสาร

ตัวชี้วัดที่ 1 ใช้ภาษาถ่ายทอดความรู้ความเข้าใจ ความคิด ความรู้สึกและทัศนะของตนเองด้วยการพูด และการเขียน

- พฤติกรรมบ่งชี้ที่ 3 เขียนถ่ายทอดความรู้ ความเข้าใจจากสารที่อ่าน ฟังหรือดูด้วยภาษาของตนเองพร้อมยกตัวอย่างประกอบได้

2) สมรรถนะที่ 2 ความสามารถในการคิด

ตัวชี้วัดที่ 1 คิดพื้นฐาน (การคิดวิเคราะห์)

- พฤติกรรมบ่งชี้ที่ 1 จำแนก จัดหมวดหมู่จัดลำดับความสำคัญและเปรียบเทียบข้อมูลในบริบทต่าง ๆ

- พฤติกรรมบ่งชี้ที่ 2 เชื่อมโยงความสัมพันธ์ของส่วนประกอบของข้อมูลในบริบทต่าง ๆ

ตัวชี้วัดที่ 2 คิดขั้นสูง (การคิดสังเคราะห์ คิดสร้างสรรค์ คิดอย่างมีวิจารณญาณ)

- พฤติกรรมบ่งชี้ที่ 1 คิดสังเคราะห์เพื่อประกอบการวางแผนออกแบบ ปรับปรุง คัดการณ์ ประเมินผลข้อสรุปและตรวจสอบความเหมาะสมของข้อมูลที่พบเห็นในบริบทต่าง ๆ

4. คุณลักษณะอันพึงประสงค์

1. มีวินัย
2. ใฝ่เรียนรู้
3. มุ่งมั่นในการทำงาน
4. รักความเป็นไทย

5. เป้าหมายการเรียนรู้เชิงสมรรถนะ (เฉพาะแผนนี้)

สร้างองค์ความรู้เกี่ยวกับพัฒนาการของรัฐสุโขทัยที่แสดงให้เห็นถึงปัจจัยที่ส่งเสริมความสร้างสรรค์ ภูมิปัญญาไทยและวัฒนธรรมไทยโดยใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์อย่างเป็นระบบ โดยคำนึงถึงความสำคัญของเวลาและยุคสมัยทางประวัติศาสตร์ที่แสดงถึงการเปลี่ยนแปลงของประวัติศาสตร์ชาติไทย

6. จุดประสงค์การเรียนรู้

1. วิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งเสริมความสร้างสรรค์ ภูมิปัญญาไทยและวัฒนธรรมไทยในสมัยสุโขทัยจากประเด็นสำคัญที่นักเรียนเลือกศึกษา (K)
2. สร้างองค์ความรู้เกี่ยวกับพัฒนาการของรัฐสุโขทัยโดยใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์อย่างเป็นระบบ (S)
3. สะท้อนคิดเกี่ยวกับความสำคัญของเวลาและยุคสมัยทางประวัติศาสตร์ที่แสดงถึงการเปลี่ยนแปลงของประวัติศาสตร์ชาติไทย (A)

7. เนื้อหาสาระ

- 1) ปัจจัยที่ส่งเสริมความสร้างสรรค์ภูมิปัญญาไทยและวัฒนธรรมไทยในสมัยสุโขทัยจากประเด็นสำคัญที่นักเรียนเลือกศึกษา
- 2) การใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์ในการสร้างองค์ความรู้เกี่ยวกับพัฒนาการของรัฐสุโขทัย
- 3) ความสำคัญของเวลาและยุคสมัยทางประวัติศาสตร์ที่แสดงถึงการเปลี่ยนแปลงของประวัติศาสตร์ชาติไทย

8. สื่อและแหล่งการเรียนรู้

- 1) แผนที่แสดงชุมชนบ้านเมืองและรัฐในดินแดนประเทศไทยในช่วงหลัง พ.ศ. 1700
- 2) หลักฐานทางประวัติศาสตร์
 - จารึกพ่อขุนรามคำแหง
- 3) ใบความรู้ เรื่อง สุโขทัย : อรุณรุ่งแห่งความสุข
- 4) แบบบันทึกกิจกรรมกลุ่ม เรื่อง พัฒนาการของรัฐสุโขทัย
- 5) แหล่งข้อมูลทางประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับเรื่อง สุโขทัย : อรุณรุ่งแห่งความสุข
 - ชาญวิทย์ เกษตรศิริ. (2518). “อำนาจทางการเมืองของรัฐสุโขทัย.” ใน **วารสารธรรมศาสตร์** 5, 2 (ตุลาคม-มกราคม) : 57-69.
 - ธิดา สาระยา. (2520). “สภาพเศรษฐกิจของสังคมสุโขทัย.” ใน **วารสารธรรมศาสตร์** 7, 1 (กรกฎาคม-กันยายน) : 111-130.
 - ประเสริฐ ณ นคร. (2531). “ประวัติศาสตร์สุโขทัยจากจารึก.” เอกสารประกอบการปาฐกถาชุด “สิรินธร” ครั้งที่ 4 จัดโดยคณะกรรมการบริหารเงินทุนสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ณ หอประชุมจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย วันที่ 6 กันยายน พ.ศ. 2531.
 - **พงศาวดารเหนือ**. (2474). พระนคร : โรงพิมพ์โสภณพิพรรฒธนากร. (พิมพ์ในงานพระราชทานเพลิงศพ มหาเสวกโท พระยารัตนบดินดี (เสงี่ยม สิงหลกะ) ณ สุสานหลวง วัดเทพศิรินทราวาส ปีมะแม พ.ศ.2474)
 - พิเศษ เจียจันทร์พงษ์. (2562). **สุโขทัยเมืองพระร่วง**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : กรมศิลปากร กระทรวงวัฒนธรรม.
 - ไพบูลย์ คงระรังษี. (2527). “ศึกษาสภาพเศรษฐกิจสมัยสุโขทัยจากหลักฐานทางโบราณคดี.” วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาโบราณคดีสมัยประวัติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.
 - มงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว, พระบาทสมเด็จพระ. (2521). **เที่ยวเมืองพระร่วง**. พิมพ์ครั้งที่ 10. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ไทยเชม. (พิมพ์เป็นอนุสรณ์ในงานพระราชทานเพลิงศพ พระสุทธิ-

อรรถณฤมณตร์ ณ เมรุหลวงหน้าพลับพลาอิสริยาภรณ์ วัดเทพศิรินทราวาส 18 มีนาคม 2521)

- ศิลปากร, กรม. (2542). **ประชุมพงศาวดาร ฉบับกาญจนาภิเษก เล่ม 3**. กรุงเทพฯ : กองวรรณกรรมและประวัติศาสตร์ กรมฯ. (หมายเหตุ : จารึกสมัยสุโขทัย)
- _____. (2547). **ประมวลข้อมูลเกี่ยวกับจารึกพ่อขุนรามคำแหง**. กรุงเทพฯ : สำนักหอสมุดแห่งชาติ กรมฯ.
- ศรีศักร วัลลิโภดม. (2532). **เมืองโบราณในอาณาจักรสุโขทัย**. กรุงเทพฯ : สถาบันไทยคดีศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สิ้นชัย กระบวนแสง. (2518). “ประวัติศาสตร์สุโขทัยจากศิลาจารึก.” วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาโบราณคดีสมัยประวัติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- _____. (2545). ประวัติศาสตร์สุโขทัย. ใน **โบราณคดีและประวัติศาสตร์ในประเทศไทย**. หน้า 257-272. กรุงเทพฯ : ภาควิชาโบราณคดี คณะโบราณคดี มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- สุจิตต์ วงษ์เทศ. (2526). **สุโขทัยไม่ใช่ราชธานีแห่งแรกของไทย**. กรุงเทพฯ : เจ้าพระยา
- หอสมุดแห่งชาติ กรมศิลปากร. (2527). **ศิลาจารึกสุโขทัยหลักที่ 2 (จารึกวัดศรีชุม) ฉบับผลการสัมมนา พ.ศ. 2523**. กรุงเทพฯ : กองหอสมุดแห่งชาติ กรมฯ. (จัดพิมพ์เนื่องในโอกาสฉลอง 700 ปี ลายสือไทย พุทธศักราช 2527)

9. วิธีการดำเนินกิจกรรม ตามแนวคิด Active Learning

(แนวคิด/รูปแบบการสอน/วิธีการสอน :การจัดการเรียนรู้โดยใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์.....)

ชั่วโมงที่ 1

ขั้นที่ 1 การตั้งประเด็นศึกษา

1. นักเรียนและครูสนทนาเกี่ยวกับรัฐสุโขทัย โดยเชื่อมโยงความรู้เดิมและความสนใจของนักเรียนจากคำถาม ดังนี้ “ถ้ากล่าวถึงรัฐสุโขทัย นักเรียนจะนึกถึงสิ่งใดบ้าง” (นักเรียนแสดงความคิดเห็นของตนเอง)
2. นักเรียนพิจารณาแผนที่แสดงชุมชนบ้านเมืองและรัฐในดินแดนประเทศไทยในช่วงหลัง พ.ศ. 1700

ที่มา : สุจิตต์ วงษ์เทศ. (2550). แผนที่ประวัติศาสตร์ (สยาม)ประเทศไทย. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ
กระทรวงวัฒนธรรม. (หน้า 39)

จากนั้นนักเรียนอภิปรายในประเด็นคำถาม ดังนี้

- 1) จากแผนที่ รัฐสุโขทัยมีที่ตั้งอยู่ที่บริเวณใด (แนวคำตอบ : บริเวณที่ราบตอนล่างของลุ่มแม่น้ำยม ปิง น่าน ซึ่งครอบคลุมพื้นที่จังหวัดในบริเวณภาคกลางตอนบนของประเทศไทย ได้แก่ จังหวัดสุโขทัย ตาก อุตรดิตถ์ พิษณุโลก กำแพงเพชร พิจิตร เพชรบูรณ์และนครสวรรค์)
- 2) จากสภาพที่ตั้งของรัฐสุโขทัย ทำให้รัฐสุโขทัยมีลักษณะอย่างไร และมีผลต่อรัฐสุโขทัยอย่างไรบ้าง (แนวคำตอบ : รัฐสุโขทัยตั้งอยู่ในบริเวณที่เป็นทางผ่านของเส้นทางคมนาคมโบราณทั้งจากเหนือไปได้ และจากตะวันออกไปยังตะวันตก ทำให้รัฐสุโขทัยมีความสำคัญในฐานะจุดเชื่อมต่อระหว่างดินแดน นอกจากนี้การที่รัฐสุโขทัยอยู่ในดินแดนตอนในและไม่มีทางออกทะเล ทำให้รัฐสุโขทัยต้องผูกสัมพันธ์กับรัฐที่มีทางออกทะเลเพื่อการค้า)
3. ครูนำข้อความจากหลักฐานทางประวัติศาสตร์ให้นักเรียนอ่าน ดังนี้

จารึกพ่อขุนรามคำแหง

... เมื่อชั่วพ่อขุนรามคำแหง เมืองสุโขทัยนี้ดี ในน้ำมีปลาในนามีข้าว เจ้าเมืองบ่เอาจอบในไพร่ลู่ทาง เพื่อนจูงวัวไปค้าขี่ม้าไปขาย ใครจักใคร่ค้าช้างค้า ใครจักใคร่ค้าม้าค้า ใครจักใคร่ค้าเงินค้าทองคำ ...

... ในปากประตูมีกะดิ่งอันหนึ่งแขวนไว้หั้น ไพร่ฟ้าหน้าปกกลางบ้านกลางเมือง มีถ้อยมีความเจ็บท้องข้องใจ มันจักกล่าวถึงเจ้าถึงขุนบ่ไร้ ไปลั่นกะดิ่งอันทั้นแขวนไว้ พ่อขุนรามคำแหงเจ้าเมืองได้ยิน เรียกเมื่อถาม สอนความแก่ มันด้วยชื่อ ไพรในเมืองสุโขทัยนี้จึงชม สร้างป่าหมากป่าพลู ทั่วเมืองนี้ทุกแห่ง ป่าพร้าวก็หลายในเมืองนี้ ป่าลางก็หลายในเมืองนี้ หมากม่วงก็หลายในเมืองนี้ หมากขามก็หลายในเมืองนี้ ใครสร้างได้ไว้แก่มัน กลางเมืองสุโขทัยนี้ มีน้ำตระพังโพยสี่ ไสกินดี ดั่งกินน้ำโขงเมื่อแล้ง รอบเมืองสุโขทัยนี้ ตรีบุรได้สามพันสี่ร้อยวา คนในเมืองสุโขทัยนี้ มักทาน มักทรงศีล มักโอยทาน พ่อขุนรามคำแหงเจ้าเมืองสุโขทัยนี้ ทั้งชาวแม่ชาวเจ้าท่วยบ่วยนาง ลูกเจ้าลูกขุน ทั้งสิ้นทั้งหลาย ทั้งผู้ขายผู้หญิงผู้ท่วยมีสราในพระพุทธศาสนาทรงศีลเมื่อพรรษาทุกคน ...

... เบื้องตะวันตกเมืองสุโขทัยนี้มีพิหารมีปูครู มีทะเลหลวง มีป่าหมากป่าพลู มีไร่มีนา มีถีนถ่าน มีบ้านใหญ่ บ้านเล็ก มีปาม่วงมีป่าขาม ดูกามดังกลิ้งแต่ง เบื้องตึนนอนเมืองสุโขทัยนี้มีตลาดปสาน มีพระอนนะ มีปราสาทมีป่าหมากพร้าวป่าหมากกลาง มีไร่มีนา มีถีนถ่าน มีบ้านใหญ่บ้านเล็ก เบื้องหัวนอนเมืองสุโขทัยนี้มีกุฎิพิหารปูครูอยู่ มีสรีดภงส์ มีป่าพร้าวป่าลางมีปาม่วงป่าขาม มีน้ำโคก มีพระขพุ่ง ผีเทพดาในเขานั่น เป็นใหญ่กว่าทุกผีในเมืองนี้ ขุนผู้ใดถือเมืองสุโขทัยนี้แล้วให้วัดพิลึงก์ เมืองนี้เที่ยงเมืองนี้ดี ผีให้วัดพิลึงก์ ผีในเขานั่นบ่คุ้มบ่เกรง เมืองนี้หาย ...

ที่มา : ศิลปากร, กรม. (2542). **ประชุมพงศาวดาร ฉบับกาญจนาภิเษก เล่ม 3**. กรุงเทพฯ : กองวรรณกรรมและประวัติศาสตร์ กรมฯ. (หน้า 9-19)

จากนั้นครูให้นักเรียนร่วมกันวิเคราะห์หลักฐานและอภิปรายในประเด็นต่อไปนี้

- 1) สภาพแวดล้อมและผังเมืองของเมืองสุโขทัย
- 2) ความเจริญในด้านต่าง ๆ ของรัฐสุโขทัย
4. นักเรียนสรุปประเด็นสำคัญที่ได้จากการอภิปรายในข้อที่ 1 2 และ 3 จากนั้นครูเชื่อมโยงเข้าสู่ประเด็น เรื่อง สุโขทัย : อรุณรุ่งแห่งความสุข
5. ครูให้นักเรียนแบ่งกลุ่มโดยมีสมาชิกกลุ่ม 3-4 คน จากนั้นครูให้นักเรียนแต่ละกลุ่มศึกษาใบความรู้ เรื่อง สุโขทัย: อรุณรุ่งแห่งความสุข จากนั้นให้แต่ละกลุ่มตั้งประเด็นคำถามที่ตนเองสนใจหรือมีข้อสงสัยเกี่ยวกับพัฒนาการของรัฐสุโขทัย จากนั้นบันทึกลงในแบบบันทึกกิจกรรมกลุ่ม โดยระหว่งการทำกิจกรรมกลุ่ม ครูกระตุ้นและชี้แนะให้แต่ละกลุ่มตั้งคำถามในประเด็นที่หลากหลายและครอบคลุมรวมถึงตั้งคำถามจากความสนใจของนักเรียน

ชั่วโมงที่ 2

ขั้นที่ 2 การสืบค้นหลักฐานและประเมินความน่าเชื่อถือของหลักฐาน

6. ครูให้แต่ละกลุ่มไปศึกษาข้อมูลทางประวัติศาสตร์เกี่ยวกับรัฐสุโขทัยตามประเด็นคำถามที่แต่ละกลุ่มได้รับมอบหมายจากแหล่งข้อมูล โดยครูช่วยชี้แนะแนวทางของการสืบค้นข้อมูลและแนะนำแหล่งข้อมูลที่นักเรียนควรจะต้องศึกษา จากนั้นบันทึกข้อความจากแหล่งข้อมูลในส่วนที่เกี่ยวข้องกับประเด็นคำถามของตนเองลงในแบบบันทึกกิจกรรมกลุ่ม

7. ครูให้นักเรียนแต่ละกลุ่มนำหลักฐานที่ได้จากการศึกษาแหล่งข้อมูลที่ครูแนะนำหรือการสืบค้นเพิ่มเติมเกี่ยวกับรัฐสุโขทัยมาวิเคราะห์ในประเด็นต่อไปนี้ (บันทึกลงในแบบบันทึกกิจกรรมกลุ่ม)

- 1) หลักฐานแต่ละชิ้นเป็นหลักฐานชั้นใด เพราะเหตุใด
- 2) ผู้แต่งหลักฐานแต่ละชิ้นคือใคร มีภูมิหลังอย่างไร
- 3) หลักฐานแต่ละชิ้นอยู่ในช่วงยุคสมัยใด
- 4) ในหลักฐานแต่ละชิ้นปรากฏข้อมูลอะไรบ้างที่เกี่ยวข้องกับประเด็นคำถาม
- 5) หลักฐานแต่ละชิ้นให้ประเด็นสำคัญอะไรบ้าง
- 6) หลักฐานแต่ละชิ้นมีความน่าเชื่อถือหรือไม่ เพราะเหตุใด

โดยระหว่างการทำกิจกรรมกลุ่ม ครูช่วยเหลือและกระตุ้นให้นักเรียนแต่ละกลุ่มตีความและวิเคราะห์หลักฐานอย่างละเอียดและรอบด้าน

ชั่วโมงที่ 3

ขั้นที่ 3 การวิเคราะห์ข้อมูลจากหลักฐาน

8. ครูให้นักเรียนแต่ละกลุ่มนำหลักฐานที่ศึกษาทุกชิ้นมาเปรียบเทียบกัน จากนั้นให้นักเรียนวิเคราะห์และบันทึกผลการวิเคราะห์ในแบบบันทึกกิจกรรมกลุ่ม ในประเด็นต่อไปนี้

- 1) ประเด็นที่นักเรียนเลือกศึกษามีเหตุปัจจัยที่ส่งผลต่อปรากฏการณ์หรือเหตุการณ์นั้นอย่างไร และแต่ละเหตุปัจจัยมีความเชื่อมโยงสัมพันธ์กันอย่างไร
- 2) ปรากฏการณ์หรือเหตุการณ์ที่นักเรียนเลือกศึกษาส่งผลต่อเนื่องมาจนถึงปัจจุบันอย่างไร
- 3) จากการวิเคราะห์ข้อมูล สามารถสรุปเป็นแนวคิดสำคัญของเรื่องที่นักเรียนศึกษา อย่างไรบ้าง

ขั้นที่ 4 การสรุปผลการศึกษา

9. ครูให้นักเรียนแต่ละกลุ่มนำผลการศึกษามาสรุปข้อเท็จจริงที่ค้นพบเกี่ยวกับความเจริญรุ่งเรืองของรัฐสุโขทัย ในลักษณะของความเรียงความยาวไม่เกิน 1 หน้ากระดาษขนาด A4 โดยระหว่างการทำกิจกรรมกลุ่ม ครูช่วยเหลือและกระตุ้นให้ผู้เรียนเชื่อมโยงข้อเท็จจริงจากความรู้เดิมและหลักฐานที่นักเรียนได้ศึกษาและบันทึกข้อมูล แล้วสรุปออกมาเป็นองค์ความรู้เพื่อตอบประเด็นคำถามที่ได้ตั้งไว้ โดยเน้นย้ำให้นักเรียนอธิบายคำตอบให้ชัดเจนและครอบคลุมประเด็นคำถาม

10. ครูมอบหมายให้นักเรียนแต่ละกลุ่มเตรียมนำเสนอสรุปผลการศึกษาหน้าชั้นเรียน กลุ่มละไม่เกิน 5 นาทีในช่วงพักไป โดยแนะนำให้นักเรียนนำเสนอเชื่อมโยงประเด็นสำคัญอย่างเป็นระบบในทุกองค์ประกอบ เรียบเรียงและสรุปคำตอบให้ครบถ้วนและเข้าใจง่าย

ชั่วโมงที่ 4

ขั้นที่ 5 การนำเสนอองค์ความรู้ทางประวัติศาสตร์

11. นักเรียนแต่ละกลุ่มนำเสนอสรุปผลการศึกษาหน้าชั้นเรียน กลุ่มละไม่เกิน 5 นาที โดยนั่งเรียนกลุ่มอื่นที่นั่งฟังการนำเสนอจดบันทึกสาระสำคัญของการนำเสนอลงในสมุด เมื่อแต่ละกลุ่มนำเสนอเสร็จ ครูเปิดโอกาสให้นักเรียนที่นั่งฟังซักถามและแสดงความคิดเห็น

12. นักเรียนครูและร่วมกันอภิปรายผลการศึกษาของแต่ละกลุ่ม โดยเชื่อมโยงผลการศึกษาของแต่ละกลุ่มว่ามีความเกี่ยวข้องกับกลุ่มของตนเองอย่างไร และจากการศึกษาความเจริญรุ่งเรืองของรัฐสุโขทัย ทำให้นักเรียนได้ข้อค้นพบหรือความรู้ใหม่อย่างไรบ้าง

13. นักเรียนสะท้อนการเรียนรู้ในเรื่องความเจริญรุ่งเรืองของรัฐสุโขทัยเพื่อนำไปสู่การสรุปบทเรียน ดังนี้

1) จากการนำเสนอของกลุ่มต่าง ๆ ปรากฏการณ์หรือเหตุการณ์ในสมัยสุโขทัยส่งผลต่อเนื่องมาจนถึงปัจจุบันอย่างไรบ้าง (นักเรียนแสดงความคิดเห็นของตนเองโดยประมวลผลจากการนำเสนอของกลุ่มต่าง ๆ)

2) การศึกษาเรื่องรัฐสุโขทัยมีความสำคัญต่อการศึกษาพัฒนาการของชาติไทยอย่างไร (นักเรียนแสดงความคิดเห็นของตนเอง)

3) จากการศึกษาพัฒนาการของรัฐสุโขทัย นักเรียนได้ใช้กระบวนการในการศึกษาอย่างไรบ้าง และกระบวนการดังกล่าวมีความสำคัญต่อการศึกษาประวัติศาสตร์อย่างไร (นักเรียนแสดงความคิดเห็นของตนเอง)

14. ครูให้นักเรียนแต่ละกลุ่มประเมินกระบวนการศึกษาและผลงานของกลุ่มตนเองจากคะแนนเต็ม 10 คะแนน โดยให้แต่ละกลุ่มบอกเหตุผลที่ประเมินตนเองในระดับคะแนนดังกล่าว

10. การวัดและประเมินผล

10.1 การวัดและประเมินผลตามจุดประสงค์การเรียนรู้ สมรรถนะสำคัญของผู้เรียนและคุณลักษณะอันพึงประสงค์

ขอบเขตการวัด	วิธีการ	เครื่องมือ	เกณฑ์การประเมิน	ผู้ประเมิน
1. จุดประสงค์การเรียนรู้ 1.1 วิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งเสริมความสร้างสรรค์ภูมิปัญญาไทยและวัฒนธรรม	- การตรวจ ชิ้นงาน	- แบบประเมิน ชิ้นงาน	- นักเรียนได้ คะแนนระดับ พอใช้ขึ้นไป	ครูและนักเรียน

ขอบเขตการวัด	วิธีการ	เครื่องมือ	เกณฑ์การประเมิน	ผู้ประเมิน
ไทยในสมัยสุโขทัยจากประเด็นสำคัญที่นักเรียนเลือกศึกษา (K) 1.2 สร้างองค์ความรู้เกี่ยวกับพัฒนาการของรัฐสุโขทัยโดยใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์อย่างเป็นระบบ (S) 1.3 สะท้อนคิดเกี่ยวกับความสำคัญของเวลาและยุคสมัยทางประวัติศาสตร์ที่แสดงถึงการเปลี่ยนแปลงของประวัติศาสตร์ชาติไทย (A)	- การสังเกตการอภิปรายและแสดงความคิดเห็น	- แบบสังเกตการอภิปรายและแสดงความคิดเห็น	- นักเรียนได้คะแนนระดับพอใช้ขึ้นไป	
2. สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน 2.1 ความสามารถในการสื่อสาร 2.2 ความสามารถในการคิด	- การตรวจชิ้นงาน - การสังเกตพฤติกรรม	- แบบประเมินชิ้นงาน - แบบประเมินการสังเกตพฤติกรรม	- นักเรียนได้คะแนนระดับพอใช้ขึ้นไป	ครู
3. คุณลักษณะอันพึงประสงค์ 3.2 มีวินัย 3.2 ใฝ่เรียนรู้ 3.3 มุ่งมั่นในการทำงาน 3.4 รักความเป็นไทย	- การสังเกตพฤติกรรม	- แบบสังเกตพฤติกรรม	- นักเรียนได้คะแนนระดับพอใช้ขึ้นไป	ครู

10.2 เกณฑ์การวัดและประเมินผลของชิ้นงาน/ภาระงาน

การสร้างองค์ความรู้เกี่ยวกับพัฒนาการของรัฐสุโขทัยโดยใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์

ประเด็นพิจารณา	คำอธิบายระดับคุณภาพ				น้ำหนักคะแนน	คะแนน
	4 (ดีมาก)	3 (ดี)	2 (พอใช้)	1 (ปรับปรุง)		
1. การตั้งประเด็นศึกษา	ตั้งประเด็นคำถามที่สอดคล้องกับเรื่องที่ศึกษาอย่างชัดเจนและนำไปสู่การสืบค้นหลักฐานเพื่อเชื่อมโยงและสร้างองค์ความรู้ที่ใช้การคิดขั้นสูง (การสังเคราะห์ การประเมินค่า)	ตั้งประเด็นคำถามที่สอดคล้องกับเรื่องที่ศึกษาอย่างชัดเจนและนำไปสู่การสืบค้นหลักฐานเพื่อเชื่อมโยงและสร้างองค์ความรู้ที่ใช้การคิดพื้นฐาน (การวิเคราะห์)	ตั้งประเด็นคำถามที่สอดคล้องกับเรื่องที่ศึกษา นำไปสู่การสืบค้นหลักฐานเพื่อเชื่อมโยงและค้นหาคำตอบ แต่เป็นการค้นหาคำตอบที่ตายตัว	ตั้งประเด็นคำถามที่สอดคล้องกับเรื่องที่ศึกษาแต่ไม่ชัดเจน นำไปสู่การค้นหาคำตอบ แต่เป็นการค้นหาคำตอบที่ตายตัว	0.5	2

ประเด็นพิจารณา	คำอธิบายระดับคุณภาพ				น้ำหนัก	คะแนน
	4 (ดีมาก)	3 (ดี)	2 (พอใช้)	1 (ปรับปรุง)	คะแนน	
2. การสืบค้น หลักฐานและประเมิน ความน่าเชื่อถือของ หลักฐาน	สืบค้นหลักฐานที่ เกี่ยวข้องกับคำถาม ที่กำหนดไว้ 3 แหล่งขึ้นไป และ ประเมินความ น่าเชื่อถือของ หลักฐานโดย คำนึงถึงบริบทของ หลักฐานและ นำไปสู่การยืนยัน คำตอบ	สืบค้นหลักฐานที่ เกี่ยวข้องกับคำถาม ที่กำหนดไว้ได้ 2 แหล่ง และ ประเมินความ น่าเชื่อถือของ หลักฐานโดย คำนึงถึงบริบทของ หลักฐานและ นำไปสู่การยืนยัน คำตอบ	สืบค้นหลักฐานที่ เกี่ยวข้องกับคำถาม ที่กำหนดไว้ได้ 1 แหล่ง และ ประเมินความ น่าเชื่อถือของ หลักฐานโดย คำนึงถึงบริบทของ หลักฐานและ นำไปสู่การยืนยัน คำตอบ	สืบค้นหลักฐานที่ เกี่ยวข้องกับคำถาม ที่ได้ตั้งไว้ได้ 1 แหล่ง แต่ไม่ สามารถประเมิน ความน่าเชื่อถือของ หลักฐานโดย คำนึงถึงบริบทของ หลักฐานและ นำไปสู่การยืนยัน คำตอบ	0.5	2
3. การวิเคราะห์ ข้อมูลจากหลักฐาน	วิเคราะห์ข้อมูลจาก หลักฐานทุกชั้นได้ อย่างถูกต้อง ครบถ้วนและ สอดคล้องกับ ประเด็นคำถาม ที่ตั้งไว้	วิเคราะห์ข้อมูลจาก หลักฐานทุกชั้นได้ อย่างถูกต้อง ครบถ้วน และ สอดคล้องกับ ประเด็นคำถาม ที่ตั้งไว้บางส่วน	วิเคราะห์ข้อมูลจาก หลักฐานทุกชั้นได้ อย่างถูกต้องแต่ไม่ ครบถ้วน และ สอดคล้องกับ ประเด็นคำถาม ที่ตั้งไว้บางส่วน	วิเคราะห์ข้อมูลจาก หลักฐานทุกชั้นได้ ไม่ครบถ้วน และไม่ สอดคล้องกับ ประเด็นคำถามที่ตั้ง ไว้	0.5	2
4. การสรุปผล การศึกษา	เชื่อมโยงประเด็น สำคัญอย่างเป็น ระบบในทุก องค์ประกอบ เรียบเรียงและสรุป คำตอบได้ครบถ้วน และเข้าใจง่าย	เชื่อมโยงประเด็น สำคัญอย่างเป็น ระบบแต่ไม่ครบทุก องค์ประกอบ เรียบเรียงและสรุป คำตอบได้ครบถ้วน และเข้าใจง่าย	เชื่อมโยงประเด็น สำคัญแต่ไม่เป็น ระบบ เรียบเรียง และสรุปคำตอบได้ ครบถ้วน	ขาดการเชื่อมโยง ประเด็นสำคัญ อย่างเป็นระบบ เรียบเรียงและสรุป คำตอบไม่ครบถ้วน	0.5	2
5. การนำเสนอองค์ ความรู้ทาง ประวัติศาสตร์	เรียบเรียงเนื้อหา เกี่ยวกับพัฒนาการ ของรัฐสุโขทัยได้ ครบถ้วน ถูกต้อง และครอบคลุม สาระสำคัญตาม ประเด็นคำถาม ที่ตั้งไว้	เรียบเรียงเนื้อหา เกี่ยวกับพัฒนาการ ของรัฐสุโขทัยได้ ถูกต้องตามคำถาม ที่ตั้งไว้ได้แต่ขาด สาระสำคัญบาง ประเด็น	เรียบเรียงเนื้อหา เกี่ยวกับพัฒนาการ ของรัฐสุโขทัยได้ ถูกต้องบางส่วน ตามคำถามที่ตั้งไว้ ได้ แต่ขาด สาระสำคัญบาง ประเด็น	เรียบเรียงเนื้อหา เกี่ยวกับพัฒนาการ ของรัฐสุโขทัยได้ ถูกต้องเพียงส่วน น้อย โดยขาด สาระสำคัญส่วน ใหญ่	0.5	2
รวม						10

11. บันทึกหลังการจัดการเรียนรู้

11.1 ผลการจัดกิจกรรม

ด้านความรู้ความเข้าใจ (K)

นักเรียนร้อยละ 95 สามารถวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งเสริมความสร้างสรรค์ภูมิปัญญาไทยและวัฒนธรรมไทยในสมัยสุโขทัยจากประเด็นสำคัญที่นักเรียนเลือกศึกษา

ด้านทักษะและกระบวนการ (P)

นักเรียนร้อยละ 95 สามารถสร้างองค์ความรู้เกี่ยวกับพัฒนาการของรัฐสุโขทัยโดยใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์อย่างเป็นระบบ

ด้านเจตคติและคุณลักษณะ (A)

นักเรียนร้อยละ 95 สามารถสะท้อนคิดเกี่ยวกับความสำคัญของเวลาและยุคสมัยทางประวัติศาสตร์ที่แสดงถึงการเปลี่ยนแปลงของประวัติศาสตร์ชาติไทย

11.2 ปัญหาที่พบ

นักเรียนบางส่วนยังมีปัญหาในการสืบค้นและวิเคราะห์หลักฐาน โดยนักเรียนสืบค้นหลักฐานได้น้อยและหลักฐานบางส่วนไม่น่าเชื่อถือ จึงทำให้เมื่อถึงขั้นตอนการวิเคราะห์หลักฐาน นักเรียนมีข้อมูลในการวิเคราะห์น้อยทำให้ได้ข้อเท็จจริงไม่มากพอในการสรุปผลการศึกษา

11.3 แนวทางการแก้ปัญหา

ครูแนะนำให้ให้นักเรียนกลุ่มที่สืบค้นหลักฐานได้น้อยไปสืบค้นข้อมูลเพิ่มเติม โดยครูช่วยแนะนำแหล่งข้อมูลที่เกี่ยวข้องและน่าเชื่อถือให้กับนักเรียน

ลงชื่อ.....ครูผู้สอน

(นายธนวัต เปรมปรีชา)

ตำแหน่ง ครู

ใบความรู้ เรื่อง สุโขทัย: อารยธรรมแห่งความสุข

สุโขทัย เป็นรัฐที่มีความเจริญรุ่งเรืองอยู่ในดินแดนบริเวณที่ราบตอนล่างของกลุ่มแม่น้ำยม ปิง น่าน ซึ่งครอบคลุมพื้นที่จังหวัดในบริเวณภาคกลางตอนบนของประเทศไทยในปัจจุบัน ช่วงเวลาที่รุ่งเรืองของรัฐสุโขทัยอยู่ในช่วงประมาณปลายพุทธศตวรรษที่ 18 จนถึงพุทธศตวรรษที่ 20 แต่อันที่จริงแล้ว ดินแดนที่เป็นที่ตั้งของรัฐสุโขทัยนั้น มีพัฒนาการที่ต่อเนื่องมาตั้งแต่สมัยก่อนประวัติศาสตร์แล้ว และภายหลังจากรัฐสุโขทัยได้เสื่อมลงและถูกแทนที่ด้วยอำนาจของรัฐอยุธยาแล้ว เมืองในอาณาบริเวณรัฐสุโขทัยก็ยังคงดำรงอยู่ต่อเนื่องมาและกลายเป็นหัวเมืองสำคัญของรัฐอยุธยาในนามหัวเมืองฝ่ายเหนือ

ก่อกำเนิดรัฐสุโขทัย

จากการขุดค้นหลักฐานทางโบราณคดี ทำให้เราได้ทราบว่าดินแดนที่เป็นอาณาบริเวณของรัฐสุโขทัย ได้แก่ จังหวัดสุโขทัย ตาก อุตรดิตถ์ พิษณุโลก กำแพงเพชร พิจิตร เพชรบูรณ์และนครสวรรค์ มีผู้คนเข้ามาตั้งถิ่นฐานตั้งแต่สมัยก่อนประวัติศาสตร์แล้ว ตามเส้นทางการคมนาคมโบราณที่ไปยังที่ราบลุ่มเชียงใหม่-ลำพูนทางเหนือ และบริเวณลุ่มแม่น้ำโขงตอนบนทางตะวันตก โดยได้พบหลักฐานเป็นเครื่องมือหินและโครงกระดูกมนุษย์ในพื้นที่ดังกล่าว นอกจากนี้ยังพบโลหะที่ก้นแสดงให้เห็นถึงการรับวัฒนธรรมจากชุมชนสมัยก่อนประวัติศาสตร์ในบริเวณใกล้เคียงอีกด้วย

ชุมชนสมัยก่อนประวัติศาสตร์เหล่านี้ อาจอยู่ต่อเนื่องกันและตั้งเป็นบ้านเมืองขึ้นในเวลาต่อมาจากการขยายตัวของเส้นทางการค้าของบรรดาบ้านเมืองที่เจริญทั้งที่อยู่ใกล้ทะเลและบริเวณตอนในแผ่นดิน โดยได้มีการติดต่อทางวัฒนธรรมกับดินแดนใน ยุคทวารวดีในช่วงประมาณพุทธศตวรรษที่ 12 ต่อมาเมื่อวัฒนธรรมเขมรโบราณได้แผ่ขยายเข้ามาในดินแดนประเทศไทย ดินแดนในแถบนี้ก็ได้รับวัฒนธรรมดังกล่าวมาด้วยเช่นกัน ดังจะเห็นได้จากศาสนสถานแบบเขมรที่พบอยู่หลายแห่ง เช่น ปรากฏปูจา อ.ศรีมาศ วัดเจ้าจันทร์ อ.ศรีสัชฌาย์ จ.สุโขทัย โดยถือได้ว่าบริเวณนี้เป็นบริเวณที่ได้รับอิทธิพลของเขมรโบราณทางตอนเหนือที่สุดของประเทศไทย

วัดเจ้าจันทร์

ที่มา: <http://2g.pantip.com/cafe/blueplanet/topic/E10344169/E10344169.html>

การก่อกำเนิดของรัฐสุโขทัยนั้น ปรากฏหลักฐานในราวกลางพุทธศตวรรษที่ 18 โดยได้มีการพยายามที่จะตั้งตนเป็นอิสระจากอิทธิพลของเขมรพระนคร ดังความในจารึกวัดศรีชุม (ศิลาจารึกสุโขทัยหลักที่ 2) ได้ปรากฏเรื่องราวของการก่อตั้งกรุงสุโขทัยว่า พ่อขุนศรีนาวนำถมเป็นผู้ครอง “นครสองอัน” ได้แก่ เมืองสุโขทัย และศรีสัชฌาย์ เมื่อพ่อขุนศรีนาวนำถมสิ้นพระชนม์ลง ขอมสบาดโขลญลำพงได้เข้ายึดเมืองสุโขทัย พ่อขุนผาเมืองเจ้าเมืองราด ผู้เป็นโอรสของพ่อขุนศรีนาวนำถม ได้ร่วมมือกับพ่อขุนบางกลางหาวผู้เป็นพระสหายและ

พระญาติ เข้าชิงเมืองสุโขทัยคืนมา พ่อขุนผาเมืองได้ยกเมืองสุโขทัยให้กับพ่อขุนบางกลางหาว พร้อมกับได้ยกพระนาม “ศรีอินทราทิตย์” ของพระองค์ที่ได้รับมาจากกษัตริย์เขมรให้ด้วย พ่อขุนบางกลางหาวหรือพระนามใหม่ว่า พ่อขุนศรีอินทราทิตย์ จึงได้ครองกรุงสุโขทัยและเป็นปฐมกษัตริย์ของราชวงศ์ศรีอินทราทิตย์หรือที่เรียกกันโดยทั่วไปว่า ราชวงศ์พระร่วงสืบต่อมา

ความรู้เรื่องของรัฐสุโขทัย

พระบรมราชานุสาวรีย์พ่อขุนรามคำแหงมหาราช
ถ่ายภาพ: ธนวัต เปรมปรีชา

กษัตริย์แห่งอาณาจักรสุโขทัยได้สร้างความเจริญรุ่งเรืองเป็นอย่างมากก็คือ พ่อขุนรามคำแหงมหาราช จากหลักฐานในจารึกพ่อขุนรามคำแหง (ศิลาจารึกหลักที่ 1) ได้ให้ภาพความเป็นผู้นำทั้งในทางโลกและทางธรรม กล่าวคือ ในทางโลก ทรงเป็นกษัตริย์นักรบที่มีความสามารถในการแผ่ขยายอาณาเขตรัฐสุโขทัยออกไปได้อย่างกว้างขวาง ปกครองไพร่ฟ้าให้มีความเป็นอยู่ที่ดี บ้านเมืองเป็นปกติสุข ประชาชนมีอิสระในการค้า รวมถึงทรงประดิษฐ์ลายสือไทยเพื่อใช้ในรัฐสุโขทัย ส่วนในทางธรรม พระองค์ได้รับเอาพระพุทธศาสนาแบบลังกาวงศ์ที่กำลังเจริญอยู่ในนครศรีธรรมราชเข้ามาเผยแผ่ในสุโขทัย มีการสร้างวัดและพระพุทธรูปสำคัญในเมืองสุโขทัยอันบ่งบอกถึงการประดิษฐ์พระพุทธรูปอย่างมั่นคง นอกจากนี้พระองค์ยังได้สร้างความสัมพันธ์กับรัฐรอบด้าน ตั้งแต่บริเวณดินแดนริมฝั่งแม่น้ำโขงทางทิศตะวันออก แลบบริเวณรัฐมอญทางฝั่งตะวันตก รัฐล้านนาทางทิศ

เหนือ และทางใต้กับเมืองบริเวณลุ่มแม่น้ำภาคกลาง เรื่อยตลอดไปจนถึงนครศรีธรรมราช ถือได้ว่า รัฐสุโขทัยในยุคนี้ได้เจริญรุ่งเรืองถึงขีดสุดและเป็นแคว้นที่มีอิทธิพลมากในดินแดนแถบนี้

ข้อถกเถียง เรื่อง จารึกพ่อขุนรามคำแหง (ศิลาจารึกหลักที่ 1)

จารึกพ่อขุนรามคำแหง หรือศิลาจารึกหลักที่ 1 นับเป็นหลักฐานทางประวัติศาสตร์ของสุโขทัยที่สำคัญและเป็นที่รู้จักมากที่สุด เนื้อหาในจารึกกล่าวถึงพระราชประวัติของพ่อขุนรามคำแหงมหาราช ความเป็นไปของรัฐสุโขทัยในยุคสมัยนั้น รวมถึงพระเกียรติคุณของพระองค์ จารึกหลักนี้ค้นพบเมื่อ พ.ศ. 2376 โดยพระภิกษุเจ้าฟ้ามงกุฏ (รัชกาลที่ 4 ในเวลาต่อมา) ที่เมืองเก่าสุโขทัยและนำกลับมายังกรุงเทพฯ ในช่วงแรกเชื่อกันว่าจารึกนี้สร้างในสมัยพ่อขุนรามคำแหงมหาราช แต่มีนักวิชาการบางคนมีข้อสังเกตเกี่ยวกับลักษณะภาษาและเนื้อหาที่แตกต่างจากหลักฐานในยุคสมัยเดียวกัน จึงได้เสนอว่า จารึกหลักนี้ไม่ได้สร้างในสมัยสุโขทัย แต่อาจจะสร้างใน สมัยรัชกาลที่ 4 เพื่อเป็นเครื่องมือในการแสดงฐานะของสยามต่อชาติตะวันตก นอกจากนี้นักวิชาการบางคนตั้งข้อสังเกตว่า ศิลาจารึกหลักที่ 1 สร้างในสมัยสุโขทัยจริง แต่อาจสร้างขึ้นในสมัยพระมหาธรรมราชาที่ 1 (พญาลิไท) ด้วยเหตุผลทางการเมือง เพื่อตอบโต้จารึกหลักที่ 2 ของพระมหาเถรศรีศรีท้าว ซึ่งเป็นหลานของพ่อขุนผาเมือง และอาจจะพยายามแสดงตัวตนของราชวงศ์ศรีนาวนาถเพื่ออ้างสิทธิ์เหนือราชบัลลังก์ของสุโขทัยผ่านจารึกหลักที่ 2 ดังกล่าว

อย่างไรก็ตาม ด้วยสภาพทางภูมิศาสตร์ที่ตั้งเมืองหลวงสุโขทัยอยู่บนที่ราบเชิงเขาที่ลาดเอียงค่อนข้างมาก และอยู่ห่างจากแม่น้ำยมถึง 12 กิโลเมตร จึงทำให้สุโขทัยประสบปัญหาขาดแคลนน้ำในหน้าแล้ง และน้ำล้นในช่วงน้ำหลาก จึงมีการแก้ปัญหาด้วยการสร้างระบบชลประทาน มีการสร้างเขื่อนที่เรียกว่า “สรีดภงส์” บริเวณระหว่างเชิงเขาสองลูกทางด้านทิศตะวันตกเฉียงใต้ของเมือง และมีร่องน้ำปล่อยลงคลองเสาหอเพื่อระบายน้ำเข้าสู่เมืองสุโขทัยไปตามคูน้ำของเมืองและนำมากักเก็บที่สระน้ำภายในกำแพงเมืองที่เรียกว่าตระพัง เพื่อใช้อุปโภคบริโภคและการเกษตรกรรม รวมไปถึงระบบทดน้ำทั้งที่เป็นเหมือง ฝายและคันดินบังคับทิศทางการน้ำ ด้วยความที่เมืองสุโขทัยสามารถบริหารจัดการน้ำได้ดี แม้จะเป็นพื้นที่แล้งน้ำ แต่ก็ไม่ได้ขาดแคลนน้ำจนสามารถประกาศได้ว่า “...เมืองสุโขทัยนี้ดี ในน้ำมีปลา ในนามีข้าว...”

ภาพถ่ายทางอากาศแสดงสภาพทางภูมิศาสตร์และระบบชลประทานของเมืองเก่าสุโขทัย

ที่มา: Facebook Page คิดอย่าง

จากหลักฐานต่าง ๆ ทำให้เห็นว่า พื้นฐานของเศรษฐกิจสุโขทัยคือการเกษตรกรรมโดยเฉพาะอย่างยิ่งข้าว แต่จากสภาพภูมิศาสตร์และการแก้ปัญหาเรื่องน้ำที่ได้กล่าวไปข้างต้น คงจะพอบอกได้ว่า ผลผลิตทางการเกษตรของสุโขทัยคงจะไม่ถึงกับอดอยากแร้นแค้น แต่ก็คงไม่ถึงกับอุดมสมบูรณ์มากพอที่จะเลี้ยงประชากรได้เป็นจำนวนมาก อีกนัยหนึ่งก็คือ ถ้าพึ่งพิงการเกษตรเพียงอย่างเดียว สุโขทัยจะไม่มีกำลังเพียงพอที่จะตั้งตัวเป็นอาณาจักรใหญ่ได้ สุโขทัยจึงต้องอาศัยกิจกรรมทางเศรษฐกิจอื่น ๆ คือ การค้า ดังจะเห็นได้จากเนื้อความในจารึกพ่อขุนรามคำแหงที่กล่าวถึงการเปิดการค้าเสรีและการงดเว้น “จกอบ” คือภาษีผ่านด่าน อันเป็นการชักจูงให้คนเข้ามาทำการค้าในพื้นที่เพื่อเพิ่มพูนรายได้ทางเศรษฐกิจ นอกจากนี้ยังปรากฏการผลิตและส่งออกเครื่องปั้นดินเผาที่เรียกว่า “เครื่องสังคโลก” ส่งออกขายยังดินแดนต่าง ๆ เช่น ฟิลิปปีนส์ อินโดนีเซีย ญี่ปุ่น ในช่วงเวลาที่จีนซึ่งเป็นแหล่งผลิตใหญ่ซบเซาลงเพราะเปลี่ยนราชวงศ์ เครื่องสังคโลกนี้ในรัฐสุโขทัยเริ่มผลิตใช้มาเป็นเวลานานแล้ว ต่อมาได้เริ่มพัฒนาโดยรับเอานวัตกรรมจากจีนเข้ามาใช้ในการผลิต และพัฒนาเป็น

อุตสาหกรรมเพื่อส่งออกในสมัยอยุธยา เครื่องสังคโลกจากเตาทุเรียงในพื้นที่รัฐสุโขทัยมีระยะเวลาในการผลิตในราว 200-250 ปี คือประมาณช่วงพุทธศตวรรษที่ 19-22 ก่อนที่จะซบเซาลงเพราะเงินกลับมาฟื้นฟูการผลิตอีกครั้งหนึ่ง

ความเจริญรุ่งเรืองที่โดดเด่นอีกประการหนึ่งของรัฐสุโขทัย คือ การสร้างศิลปกรรมเนื่องในพระพุทธศาสนา ทั้งสถาปัตยกรรม ประติมากรรมและประณีตศิลป์ โดยได้พัฒนารูปแบบศิลปกรรมจนเป็นเอกลักษณ์เฉพาะของศิลปกรรมสกุลช่างสุโขทัยอันสะท้อนให้เห็นถึงความรู้ทางเทคนิควิทยาการต่าง ๆ เป็นอย่างดี เช่น การสร้างเจดีย์ทรงดอกบัวตูมที่เป็นสัญลักษณ์ของสถาปัตยกรรมสมัยสุโขทัย การสร้างพระพุทธรูปขนาดใหญ่ทั้งแบบก่อก่อปั้นปูนและหล่อโลหะลอยตัว ความเจริญรุ่งเรืองของศิลปกรรมสุโขทัย นอกจากจะแสดงถึงความศรัทธาในพระพุทธศาสนาอย่างแรงกล้าแล้ว ยังสะท้อนถึงเศรษฐกิจของสุโขทัยที่น่าจะมั่งคั่งมากพอสมควรจนกระทั่งสามารถสร้างศาสนสถานและศาสนวัตถุที่งดงามและมีขนาดใหญ่โตได้

(ซ้าย) เจดีย์ทรงดอกบัวตูม (กลางและขวา) เทวรูปพระอิศวรและพระวิษณุ ศิลปะสุโขทัย

ถ่ายภาพ: ธนวัต เปรมปรีชา

อนึ่ง นอกจากพระพุทธศาสนาแล้ว รัฐสุโขทัยยังปรากฏความเชื่อในการนับถือศาสนาพราหมณ์ที่ควบคู่กับพระพุทธศาสนา ดังปรากฏได้จากหลักฐานทั้งจารึกและศิลปกรรม เช่น ในจารึกวัดป่ามะม่วงกล่าวถึงการสร้างเทวาลัยมหาเกษตรและการสร้างเทวรูปพระอิศวรและพระวิษณุในสมัยพญาลิไท นอกจากนี้ยังปรากฏความเชื่อเรื่องการนับถือผี อันเป็นความเชื่อดั้งเดิมก่อนการรับศาสนาจากภายนอก ดังปรากฏในจารึกพ่อขุนรามคำแหงว่า “...เบื้องหัวนอนเมืองสุโขทัยนี้...มีพระขพุงผีเทพดาในเข้านั้น เป็นใหญ่กว่าทุกผีในเมืองนี้ ขุนผู้ใดถือเมืองสุโขทัยนี้แล้ว ไหว้ผีพลีลูก เมืองนี้เที่ยงเมืองนี้ดี ผีไหว้ผีพลีลูก ผีในเข้านับคุ้มบ่เกรงเมืองนี้หาย...”

ความเสื่อมของรัฐสุโขทัย

เมื่อสิ้นรัชกาลพ่อขุนรามคำแหงมหาราช สุโขทัยไม่สามารถจะดำรงความรุ่งเรืองเอาไว้ได้เหมือนแต่ก่อน เมืองต่าง ๆ ที่เคยรวมตัวกันก็พยายามที่แยกตัวเป็นอิสระ แสดงให้เห็นว่า การรวมตัวกันของเมืองต่าง ๆ

ภายใต้การปกครองของสุโขทัยนั้น เป็นการรวมกันอย่างหลวม ๆ เจ้าเมืองในแต่ละเมืองปกครองตนเองอย่างค่อนข้างเป็นอิสระ แต่เข้ามารวมกับสุโขทัยก็เพราะความสามารถของกษัตริย์ คือ พ่อขุนรามคำแหงเท่านั้น

รัฐสุโขทัยได้กลับมาเป็นปึกแผ่นอีกครั้งในสมัยของพระมหาธรรมราชาที่ 1 หรือพญาลิไท แม้จะไม่เท่าในสมัยพ่อขุนรามคำแหงมหาราชก็ตาม พระองค์ได้พยายามทำให้สุโขทัยกลับมาเป็นเสถียรภาพอีกครั้งหนึ่ง แต่เนื่องจากในสมัยนี้ได้มีรัฐใหญ่ ๆ ถือกำเนิดขึ้นโดยรอบสุโขทัยและมีความเข้มแข็งมากขึ้นเรื่อย ๆ ที่สำคัญคือรัฐล้านนาในทางเหนือ และรัฐอยุธยาทางตอนใต้บริเวณที่ราบลุ่มภาคกลางตอนล่าง ทำให้สุโขทัยเปรียบเสมือนรัฐกันชน การดำเนินนโยบายใด ๆ ที่จะหลีกเลี่ยงการกระทบกระทั่งกันเป็นไปโดยยาก พญาลิไทได้พยายามดำรงสภาพของสุโขทัยให้มีความมั่นคง และได้รับความเชื่อถือโดยการทำให้สุโขทัยเป็นศูนย์กลางทางพระพุทธศาสนา ซึ่งน่าจะเป็นหนทางที่ดีที่สุดที่จะทำให้รัฐยังคงดำรงอยู่ พระองค์ได้พระราชนิพนธ์วรรณกรรมทางศาสนา เรื่อง ไตรภูมิพระร่วง เพื่อสั่งสอนอบรมประชาชนให้อยู่ในศีลธรรม หรืออีกนัยหนึ่งก็เพื่อให้ง่ายต่อการปกครอง นอกจากนี้พระองค์ยังได้สร้างปูชนียวัตถุทางพระพุทธศาสนา เช่น รอยพระพุทธรูปประดิษฐานตามหัวเมืองต่าง ๆ รอบกรุงสุโขทัย รวมไปถึงพระพุทธรูปสำคัญ คือ พระพุทธชินราช พระพุทธชินสีห์ และพระศรีศาสดา

ในช่วงเวลานี้เองที่รัฐอยุธยาได้เจริญขึ้นมาและมีอิทธิพลอยู่บริเวณที่ราบลุ่มแม่น้ำทางภาคกลางตอนล่างของไทย สุโขทัยซึ่งตั้งอยู่ทางตอนเหนือของแม่น้ำขึ้นไปจึงยากที่จะหลีกเลี่ยงอิทธิพลของอยุธยาได้ ดังนั้น เมื่อพญาลิไทได้พยายามขยายอำนาจลงมาทางตอนใต้ซึ่งน่าจะกระทบกับบ้านเมืองในเขตอำนาจของอยุธยา สมเด็จพระรามาธิบดีที่ 1 แห่งกรุงศรีอยุธยาจึงยกทัพมายึดเมืองสองแคว (พิษณุโลก) เอาไว้เพื่อเป็นการตอบโต้ จนพญาลิไทต้องถวายเครื่องราชบรรณาการเพื่อขอเมืองสองแควคืน และพระองค์ก็เสด็จมาประทับยังเมืองสองแควโดยให้พระนิษฐานครองเมืองสุโขทัยแทนเป็นเวลาถึง 7 ปี ต่อมาเมื่อสมเด็จพระรามาธิบดีที่ 1 สวรรคต พญาลิไทจึงได้เสด็จกลับกรุงสุโขทัยและได้พยายามมีบทบาททางการเมืองขึ้นมาอีกครั้งหนึ่ง แต่ภายหลังไม่นาน พระมหาธรรมราชาลิไทก็เสด็จสวรรคตในปี พ.ศ.1913-1914

ภายหลังจากพระมหาธรรมราชาลิไทสวรรคตแล้ว ประวัติศาสตร์ของสุโขทัยในช่วงหลังจากนี้ เป็นช่วงที่กษัตริย์แห่งกรุงศรีอยุธยาพยายามแทรกแซงและเข้าครอบงำรัฐสุโขทัย ผ่านการรุกรานเข้ายึดเมืองต่าง ๆ รวมไปถึงการแต่งงานระหว่างเจ้านายของทั้งสองราชวงศ์ โดยมีทั้งช่วงเวลาที่มีอำนาจปกครองตนเองโดยอิสระ และช่วงเวลาที่ต้องยอมรับอำนาจของกรุงศรีอยุธยา ในช่วงนี้รัฐสุโขทัยถูกแบ่งออกเป็นหลายส่วน และอ่อนแอลงเรื่อย ๆ โดยศูนย์กลางของรัฐได้ย้ายมาอยู่ที่เมืองพิษณุโลกแทน จนกระทั่งกรุงศรีอยุธยาได้ผนวกเอาสุโขทัยเข้าเป็นส่วนหนึ่งของรัฐในอยุธยาในช่วงปลายพุทธศตวรรษที่ 20 โดยสมเด็จพระบรมราชาธิราชที่ 2 (เจ้าสามพระยา) ได้ส่งพระรามศวร พระราชโอรสอันประสูติจากพระมเหสีผู้เป็นเจ้านายทางฝั่งสุโขทัยขึ้นมารองเมืองสองแคว ซึ่งในเวลาต่อมาพระองค์ได้ขึ้นครองราชย์เป็นสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถแห่งกรุงศรีอยุธยา และได้ปฏิรูปการปกครองหัวเมือง โดยยกเลิกการตั้งเจ้านายในราชวงศ์พระร่วงปกครองรัฐสุโขทัยในฐานะกษัตริย์ และปกครองหัวเมืองรัฐสุโขทัยในฐานะหัวเมืองฝ่ายเหนือของรัฐอยุธยานับแต่นั้นเป็นต้นมา

บรรณานุกรม

- กรมศิลปากร. (2547). **ประมวลข้อมูลเกี่ยวกับจารึกพ่อขุนรามคำแหง**. กรุงเทพฯ: สำนักหอสมุดแห่งชาติ กรมฯ.
- ชาญวิทย์ เกษตรศิริ. (2518). “อำนาจทางการเมืองของรัฐสุโขทัย.” ใน *วารสารธรรมศาสตร์* 5, 2 (ตุลาคม-มกราคม): 57-69.
- ธิดา สารยา. (2544). **ประวัติศาสตร์สุโขทัย: พลังคน อำนาจผี บารมีพระ**. กรุงเทพฯ: เมืองโบราณ.
- พิเศษ เจียจันทร์พงษ์. (2562). **สุโขทัยเมืองพระร่วง**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: กรมศิลปากร กระทรวงวัฒนธรรม.
- ศรินยา ปาทา. (2562). สุโขทัย. ใน **นครรัฐไทยบนแผ่นดินสุวรรณภูมิ**. หน้า 39-53. กรุงเทพฯ: กรมศิลปากร.
- ศรีศักร วัลลิโภดม. (2532). **เมืองโบราณในอาณาจักรสุโขทัย**. กรุงเทพฯ: สถาบันไทยคดีศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สินชัย กระบวนแสง. (2545). ประวัติศาสตร์สุโขทัย. ใน **โบราณคดีและประวัติศาสตร์ในประเทศไทย**. หน้า 257-272. กรุงเทพฯ: ภาควิชาโบราณคดี คณะโบราณคดี มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- หอสมุดแห่งชาติ กรมศิลปากร. (2527). **ศิลาจารึกสุโขทัยหลักที่ 2 (จารึกวัดศรีชุม) ฉบับผลการสัมมนา พ.ศ. 2523**. กรุงเทพฯ: กองหอสมุดแห่งชาติ กรมฯ. (จัดพิมพ์เนื่องในโอกาสฉลอง 700 ปี ลายสือไทย พุทธศักราช 2527)

แบบบันทึกกิจกรรมกลุ่ม

เรื่อง พัฒนาการของรัฐสุโขทัย

คำชี้แจง: ให้นักเรียนสร้างองค์ความรู้ทางประวัติศาสตร์ในเรื่อง พัฒนาการของรัฐสุโขทัย โดยใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์ และบันทึกลงในแบบบันทึกกิจกรรมกลุ่ม

1. ให้นักเรียนตั้งประเด็นคำถามที่ตนเองสนใจหรือมีข้อสงสัยเกี่ยวกับพัฒนาการของรัฐสุโขทัย

.....

.....

2. ให้นักเรียนศึกษาแหล่งข้อมูลทางประวัติศาสตร์ตามประเด็นคำถามที่แต่ละกลุ่มได้รับมอบหมาย จากนั้นบันทึกหลักฐานที่สืบค้นได้ลงในตาราง

ชื่อหลักฐาน	ข้อมูลพื้นฐานของหลักฐาน (ผู้แต่ง ปีหรือยุคสมัยที่แต่ง แหล่งที่มาของหลักฐาน การค้นพบหลักฐาน)

3. ให้นักเรียนวิเคราะห์หลักฐานที่สืบค้นจากข้อ 2 ลงในตาราง

ชื่อหลักฐาน	เป็นหลักฐานชั้นใด เพราะเหตุใด	ผู้แต่งหลักฐานคือใคร มีภูมิหลังอย่างไร	หลักฐานอยู่ในช่วงยุคสมัยใด	ในหลักฐานปรากฏข้อมูลอะไรบ้างที่เกี่ยวข้องกับประเด็นคำถาม	หลักฐานให้ประเด็นสำคัญอะไรบ้าง	หลักฐานมีความน่าเชื่อถือหรือไม่ เพราะเหตุใด

4. ให้นักเรียนแต่ละกลุ่มนำข้อมูลจากหลักฐานที่ศึกษามาวิเคราะห์ในประเด็นต่อไปนี้

4.1 ประเด็นที่นักเรียนเลือกศึกษามีเหตุปัจจัยที่ส่งผลต่อปรากฏการณ์หรือเหตุการณ์นั้นอย่างไร และแต่ละเหตุปัจจัยมีความเชื่อมโยงสัมพันธ์กันอย่างไร

.....

.....

.....

.....

4.2 ปรากฏการณ์หรือเหตุการณ์ที่นักเรียนเลือกศึกษาส่งผลต่อเนื่องมาจนถึงปัจจุบันอย่างไร

.....

.....

.....

.....

4.3 จากการวิเคราะห์ข้อมูล สามารถสรุปเป็นแนวคิดสำคัญของเรื่องที่นักเรียนศึกษาอย่างไรบ้าง

.....

.....

.....

.....

5. ให้นักเรียนแต่ละกลุ่มนำผลการศึกษามาสรุปข้อเท็จจริงที่ค้นพบเกี่ยวกับความเจริญรุ่งเรืองของรัฐสุโขทัย ในลักษณะของความเรียงความยาวไม่เกิน 1 หน้ากระดาษขนาด A4

(แนบผลการศึกษาท้ายบันทึกกิจกรรมกลุ่ม)

แหล่งข้อมูลทางประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับ เรื่อง สุโขทัย : อรุณรุ่งแห่งความสุข

 กรมศิลปากร. (2542). ประชุมพงศาวดาร ฉบับกาญจนาภิเษก เล่ม 3. กรุงเทพฯ : กองวรรณกรรมและประวัติศาสตร์ กรมฯ. (สาระสำคัญ : จารึกสมัยสุโขทัย ได้แก่ ศิลาจารึกพ่อขุนรามคำแหง ศิลาจารึกวัดศรีชุม ศิลาจารึกนครชุม ศิลาจารึกวัดป่ามะม่วงภาษาเขมร ไทยและบาลี และศิลปาจารึกวัดจุฬามณี)	 กรมศิลปากร. (2547). ประมวลข้อมูลเกี่ยวกับจารึกพ่อขุนรามคำแหง. กรุงเทพฯ : สำนักหอสมุดแห่งชาติ กรมฯ. (สาระสำคัญ : ข้อมูลเกี่ยวกับศิลปาจารึกพ่อขุนรามคำแหงมหาราช ได้แก่ ประวัติและการศึกษา คำแปลและการอธิบายศัพท์ รวมถึงการอภิปรายเกี่ยวกับข้อถกเถียงเรื่องศิลปาจารึกหลักที่ 1 จริงหรือปลอม?)
 ชาญวิทย์ เกษตรศิริ. (2518). “อำนาจทางการเมืองของรัฐสุโขทัย.” ใน วารสารธรรมศาสตร์ 5, 2 (ตุลาคม-มกราคม) : 57-69. (สาระสำคัญ : การอธิบายเกี่ยวกับอาณาเขตของรัฐสุโขทัย อำนาจและกำลังคนของรัฐสุโขทัย เศรษฐกิจกับอำนาจของสุโขทัย ลัทธิการปกครองและระบบเครือญาติของรัฐสุโขทัย)	 ธิดา สาระยา. (2520). “สภาพเศรษฐกิจของสังคมสุโขทัย.” ใน วารสารธรรมศาสตร์ 7, 1 (กรกฎาคม-กันยายน) : 111-130. (สาระสำคัญ : ความสัมพันธ์ทางการค้าของรัฐสุโขทัยกับจีน การผลิตและการค้าเครื่องสังคโลก สภาพที่ตั้งของเมืองสุโขทัยที่มีผลต่อกิจกรรมทางเศรษฐกิจ การชลประทานของสุโขทัย)
 ประเสริฐ ณ นคร. (2531). “ประวัติศาสตร์สุโขทัยจากจารึก.” เอกสารประกอบการปาฐกถาชุด “สิรินธร” ครั้งที่ 4 จัดโดยคณะกรรมการบริหารเงินทุนสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ณ หอประชุมจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย วันที่ 6 กันยายน พ.ศ. 2531. (สาระสำคัญ : ความสำคัญของศิลปาจารึกพ่อขุนรามคำแหงมหาราชเมืองในอาณาจักรสุโขทัย จำนวนและลำดับกษัตริย์สุโขทัย ลายสือไทย การปกครองในสุโขทัย ศาสนาในสุโขทัย)	 พงศาวดารเหนือ. (2474). พระนคร : โรงพิมพ์โสภณพิพรรฒธนากร. (พิมพ์ในงานพระราชทานเพลิงศพ มหาเสวกโท พระยาธนรัตนบดี (เสี่ยมสิงหลกะ) ณ สุสานหลวง วัดเทพศิรินทราวาส ปีมะแม พ.ศ.2474) (สาระสำคัญ : การรวบรวมเรื่องราวพงศาวดารและตำนานของหัวเมืองฝ่ายเหนือหรือรัฐสุโขทัย ตั้งแต่การสร้างเมืองศรีลังกาลัยหรือสวรวคโลก จนถึงพระเจ้าอู่ทองสถาปนากรุงศรีอยุธยา)
 พิเศษ เจียจันทร์พงษ์. (2562). สุโขทัยเมืองพระร่วง. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : กรมศิลปากร กระทรวงวัฒนธรรม. (สาระสำคัญ : การสรุปพัฒนาการทางประวัติศาสตร์ของรัฐสุโขทัย ตั้งแต่ก่อนเป็นรัฐจนกระทั่งกลายเป็นส่วนหนึ่งของกรุงศรีอยุธยา โดยใช้หลักฐานทางประวัติศาสตร์และโบราณคดีในการอธิบายข้อมูล)	 ไพบุลย์ คงระรังษี. (2527). “ศึกษาสภาพเศรษฐกิจสมัยสุโขทัยจากหลักฐานทางโบราณคดี.” วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาโบราณคดีสมัยประวัติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร. (สาระสำคัญ : การศึกษาสภาพเศรษฐกิจของสุโขทัยซึ่งประกอบด้วยการเกษตรกรรม อุตสาหกรรม การค้าขายและการคมนาคม โดยใช้หลักฐานทางประวัติศาสตร์และโบราณคดี)

 มงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว, พระบาทสมเด็จพระ. (2521). เที่ยวเมืองพระร่วง. พิมพ์ครั้งที่ 10. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ไทยเซชม. (พิมพ์เป็นอนุสรณ์ในงานพระราชทานเพลิงศพ พระสุทธอรรถนฤมิตร ณ เมรุหลวงหน้าพลับพลาอิสริยาภรณ์ วัดเทพศิรินทราวาส 18 มีนาคม 2521) (สาระสำคัญ : พระราชวินิจฉัยของรัชกาลที่ 6 เกี่ยวกับโบราณคดีและประวัติศาสตร์ของหัวเมืองที่เป็นรัฐสุโขทัยเดิม ในขณะที่ได้ตั้งประพาสหัวเมืองดังกล่าว)	 ศรีศักร วัลลิโภดม. (2532). เมืองโบราณในอาณาจักรสุโขทัย. กรุงเทพฯ : สถาบันไทยคดีศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. (สาระสำคัญ : การอธิบายที่มาและความเป็นไปของบ้านเมืองในบริเวณภาคกลางตอนบนซึ่งเป็นอาณาบริเวณของรัฐสุโขทัย โดยใช้ข้อมูลการวิเคราะห์และตีความจากการสำรวจทางโบราณคดี)
 สินชัย กระบวนแสง. (2518). “ประวัติศาสตร์สุโขทัยจากศิลาจารึก.” วิทยานิพนธ์ปริญญา ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาโบราณคดีสมัยประวัติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร. (สาระสำคัญ : การศึกษาประวัติศาสตร์สุโขทัยในเรื่องกษัตริย์และอาณาเขตของรัฐสุโขทัย การศาสนา การปกครองและเศรษฐกิจของสุโขทัย โดยใช้ข้อมูลจากหลักฐานทางประวัติศาสตร์และโบราณคดีในการวิเคราะห์และตีความ)	 สินชัย กระบวนแสง. (2545). ประวัติศาสตร์สุโขทัย. ใน โบราณคดีและประวัติศาสตร์ในประเทศไทย. หน้า 257-272. กรุงเทพฯ : ภาควิชาโบราณคดี คณะโบราณคดี มหาวิทยาลัยศิลปากร. (สาระสำคัญ : การสรุปพัฒนาการทางประวัติศาสตร์ของสุโขทัยโดยเน้นเรื่องลำดับกษัตริย์ของราชวงศ์พระร่วง และศิลปะสมัยสุโขทัย)
 สุจิตต์ วงษ์เทศ. (2526). สุโขทัยไม่ใช่ราชธานีแห่งแรกของไทย. กรุงเทพฯ : เจ้าพระยา (สาระสำคัญ : การอธิบายให้เห็นพัฒนาการมนุษย์และสังคมจนกระทั่งพัฒนาเป็นแคว้นแคว้นและรัฐโบราณในดินแดนประเทศไทยเพื่อนำไปสู่การสรุปว่า สุโขทัยไม่ใช่ราชธานีแห่งแรกของไทย รวมไปถึงการอธิบายประเด็นสำคัญของประวัติศาสตร์สุโขทัยทั้งทางด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม)	 หอสมุดแห่งชาติ กรมศิลปากร. (2527). ศิลาจารึกสุโขทัยหลักที่ 2 (จารึกวัดศรีชุม) ฉบับผลการสัมมนา พ.ศ. 2523. กรุงเทพฯ : กองหอสมุดแห่งชาติ กรมฯ. (จัดพิมพ์เนื่องในโอกาสฉลอง 700 ปี ลายสือไทย พุทธศักราช 2527) (สาระสำคัญ : คำอ่านและการวิเคราะห์ศิลาจารึกสุโขทัยหลักที่ 2 หรือจารึกวัดศรีชุม ซึ่งแสดงให้เห็นถึงประวัติศาสตร์ช่วงการก่อตั้งราชวงศ์พระร่วง และประวัติของพระมหาเถรศรีศรีท้าว ซึ่งเป็นบุคคลสำคัญในช่วงสมัยพระมหาธรรมราชาที่ 1)

**ทั้งนี้ นักเรียนสามารถสืบค้นหลักฐาน/แหล่งข้อมูลเพิ่มเติมได้
โดยพิจารณาถึงความน่าเชื่อถือและความเกี่ยวข้องกับประเด็นคำถามที่ได้ตั้งไว้**

แบบประเมินแบบบันทึกกิจกรรมกลุ่ม
เรื่อง พัฒนาการของรัฐสุโขทัย

คำชี้แจง

แบบประเมินฉบับนี้ สร้างขึ้นเพื่อให้ครูประเมินแบบบันทึกกิจกรรมกลุ่ม เรื่อง พัฒนาการของรัฐสุโขทัย โดยในแต่ละประเด็นการประเมิน ให้ครูพิจารณาใบงานและ/หรือชิ้นงาน จากนั้นจึงให้คะแนนในแต่ละประเด็นการประเมินตามเกณฑ์ระดับคุณภาพ ดังนี้

- 4 คะแนน หมายถึง ใบงานและ/หรือชิ้นงานแสดงถึงองค์ประกอบนั้นในระดับ ดีมาก
- 3 คะแนน หมายถึง ใบงานและ/หรือชิ้นงานแสดงถึงองค์ประกอบนั้นในระดับ ดี
- 2 คะแนน หมายถึง ใบงานและ/หรือชิ้นงานแสดงถึงองค์ประกอบนั้นในระดับ พอใช้
- 1 คะแนน หมายถึง ใบงานและ/หรือชิ้นงานแสดงถึงองค์ประกอบนั้นในระดับ ปรับปรุง

ประเด็นพิจารณา	ระดับคุณภาพ				คะแนน X ค่าน้ำหนัก (0.5)	หมายเหตุ
	4 (ดีมาก)	3 (ดี)	2 (พอใช้)	1 (ปรับปรุง)		
1. การตั้งประเด็นศึกษา ฯ						
2. การสืบค้นหลักฐานและประเมินความน่าเชื่อถือของหลักฐาน						
3. การวิเคราะห์ข้อมูลจากหลักฐาน						
4. การสรุปผลการศึกษา						
5. การนำเสนอองค์ความรู้ทางประวัติศาสตร์						
รวม (เต็ม 10 คะแนน)						
ระดับคุณภาพ						

เกณฑ์ระดับคุณภาพคะแนนรวม (เต็ม 10 คะแนน)

ระดับคะแนนรวม	ระดับคุณภาพ
8.00 ขึ้นไป	ดีมาก
6.51 – 8.00	ดี
5.01 – 6.50	พอใช้
ต่ำกว่า 5.00	ปรับปรุง

เกณฑ์การให้คะแนน

ประเด็นพิจารณา	คำอธิบายระดับคุณภาพ				น้ำหนัก คะแนน	คะแนน
	4 (ดีมาก)	3 (ดี)	2 (พอใช้)	1 (ปรับปรุง)		
1. การตั้งประเด็น ศึกษา	ตั้งประเด็นคำถาม ที่สอดคล้องกับ เรื่องที่ศึกษาอย่าง ชัดเจนและนำไปสู่ การสืบค้นหลักฐาน เพื่อเชื่อมโยงและ สร้างองค์ความรู้ที่ ใช้การคิดขั้นสูง (การสังเคราะห์ การประเมินค่า)	ตั้งประเด็นคำถาม ที่สอดคล้องกับ เรื่องที่ศึกษาอย่าง ชัดเจนและนำไปสู่ การสืบค้นหลักฐาน เพื่อเชื่อมโยงและ สร้างองค์ความรู้ที่ ใช้การคิดพื้นฐาน (การวิเคราะห์)	ตั้งประเด็นคำถาม ที่สอดคล้องกับ เรื่องที่ศึกษา นำไปสู่การสืบค้น หลักฐานเพื่อ เชื่อมโยงและค้นหา คำตอบ แต่เป็นการ ค้นหาคำตอบที่ ตายตัว	ตั้งประเด็นคำถามที่ สอดคล้องกับเรื่อง ที่ศึกษาแต่ไม่ ชัดเจน นำไปสู่การ ค้นหาคำตอบ แต่ เป็นการค้นหา คำตอบที่ตายตัว	0.5	2
2. การสืบค้น หลักฐานและประเมิน ความน่าเชื่อถือของ หลักฐาน	สืบค้นหลักฐานที่ เกี่ยวข้องกับคำถาม ที่กำหนดไว้ 3 แหล่งขึ้นไป และ ประเมินความ น่าเชื่อถือของ หลักฐานโดย คำนึงถึงบริบทของ หลักฐานและ นำไปสู่การยืนยัน คำตอบ	สืบค้นหลักฐานที่ เกี่ยวข้องกับคำถาม ที่กำหนดไว้ได้ 2 แหล่ง และ ประเมินความ น่าเชื่อถือของ หลักฐานโดย คำนึงถึงบริบทของ หลักฐานและ นำไปสู่การยืนยัน คำตอบ	สืบค้นหลักฐานที่ เกี่ยวข้องกับคำถาม ที่กำหนดไว้ได้ 1 แหล่ง และ ประเมินความ น่าเชื่อถือของ หลักฐานโดย คำนึงถึงบริบทของ หลักฐานและ นำไปสู่การยืนยัน คำตอบ	สืบค้นหลักฐานที่ เกี่ยวข้องกับคำถาม ที่ได้ตั้งไว้ได้ 1 แหล่ง แต่ไม่ สามารถประเมิน ความน่าเชื่อถือของ หลักฐานโดย คำนึงถึงบริบทของ หลักฐานและ นำไปสู่การยืนยัน คำตอบ	0.5	2
3. การวิเคราะห์ ข้อมูลจากหลักฐาน	วิเคราะห์ข้อมูลจาก หลักฐานทุกชั้นได้ อย่างถูกต้อง ครบถ้วนและ สอดคล้องกับ ประเด็นคำถาม ที่ตั้งไว้	วิเคราะห์ข้อมูลจาก หลักฐานทุกชั้นได้ อย่างถูกต้อง ครบถ้วน และ สอดคล้องกับ ประเด็นคำถาม ที่ตั้งไว้บางส่วน	วิเคราะห์ข้อมูลจาก หลักฐานทุกชั้นได้ อย่างถูกต้องแต่ไม่ ครบถ้วน และ สอดคล้องกับ ประเด็นคำถาม ที่ตั้งไว้บางส่วน	วิเคราะห์ข้อมูลจาก หลักฐานทุกชั้นได้ ไม่ครบถ้วน และไม่ สอดคล้องกับ ประเด็นคำถามที่ตั้ง ไว้	0.5	2

ประเด็นพิจารณา	คำอธิบายระดับคุณภาพ				น้ำหนัก	คะแนน
	4 (ดีมาก)	3 (ดี)	2 (พอใช้)	1 (ปรับปรุง)	คะแนน	
4. การสรุปผล การศึกษา	เชื่อมโยงประเด็น สำคัญอย่างเป็น ระบบในทุก องค์ประกอบ เรียบเรียงและสรุป คำตอบได้ครบถ้วน และเข้าใจง่าย	เชื่อมโยงประเด็น สำคัญอย่างเป็น ระบบแต่ไม่ครบทุก องค์ประกอบ เรียบเรียงและสรุป คำตอบได้ครบถ้วน และเข้าใจง่าย	เชื่อมโยงประเด็น สำคัญแต่ไม่เป็น ระบบ เรียบเรียง และสรุปคำตอบได้ ครบถ้วน	ขาดการเชื่อมโยง ประเด็นสำคัญ อย่างเป็นระบบ เรียบเรียงและสรุป คำตอบไม่ครบถ้วน	0.5	2
5. การนำเสนอองค์ ความรู้ทาง ประวัติศาสตร์	เรียบเรียงเนื้อหา เกี่ยวกับพัฒนาการ ของรัฐสุโขทัยได้ ครบถ้วน ถูกต้อง และครอบคลุม สาระสำคัญตาม ประเด็นคำถาม ที่ตั้งไว้	เรียบเรียงเนื้อหา เกี่ยวกับพัฒนาการ ของรัฐสุโขทัยได้ ถูกต้องตามคำถาม ที่ตั้งไว้ได้แต่ขาด สาระสำคัญบาง ประเด็น	เรียบเรียงเนื้อหา เกี่ยวกับพัฒนาการ ของรัฐสุโขทัยได้ ถูกต้องบางส่วน ตามคำถามที่ตั้งไว้ ได้ แต่ขาด สาระสำคัญบาง ประเด็น	เรียบเรียงเนื้อหา เกี่ยวกับพัฒนาการ ของรัฐสุโขทัยได้ ถูกต้องเพียงส่วน น้อย โดยขาด สาระสำคัญส่วน ใหญ่	0.5	2
รวม						10

แบบสังเกตการอภิปรายและแสดงความคิดเห็น

คำชี้แจง

แบบสังเกตการอภิปรายและแสดงความคิดเห็นฉบับนี้ สร้างขึ้นเพื่อให้ครูประเมินการอภิปรายและแสดงความคิดเห็นในชั้นเรียนของนักเรียน โดยให้ครูสังเกตพฤติกรรมของนักเรียน จากนั้นจึงให้คะแนนในแต่ละประเด็นการประเมินตามเกณฑ์ระดับคุณภาพ ดังนี้

- 4 คะแนน หมายถึง นักเรียนมีการแสดงออกถึงองค์ประกอบนั้นในระดับ ดีมาก
- 3 คะแนน หมายถึง นักเรียนมีการแสดงออกถึงองค์ประกอบนั้นในระดับ ดี
- 2 คะแนน หมายถึง นักเรียนมีการแสดงออกถึงองค์ประกอบนั้นในระดับ พอใช้
- 1 คะแนน หมายถึง นักเรียนมีการแสดงออกถึงองค์ประกอบนั้นในระดับ ปรับปรุง

[illegible]

เกณฑ์ระดับคุณภาพเฉลี่ย

ค่าเฉลี่ย	ระดับคุณภาพ
3.26 – 4.00	ดีมาก
2.51 – 3.25	ดี
1.76 – 2.50	พอใช้
1.00 – 1.75	ปรับปรุง

เกณฑ์การให้คะแนน

ประเด็นพิจารณา	คำอธิบายระดับคุณภาพ			
	4 (ดีมาก)	3 (ดี)	2 (พอใช้)	1 (ปรับปรุง)
การมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็น	นักเรียนมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นในทุกคำถาม/การอภิปราย	นักเรียนมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นในคำถาม/การอภิปรายเป็นส่วนใหญ่	นักเรียนมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นในคำถาม/การอภิปรายเป็นบางส่วน	นักเรียนไม่มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นในคำถาม/การอภิปราย
ความถูกต้องและประเด็นของคำตอบ/การอภิปราย	นักเรียนอภิปรายโดยใช้ข้อมูลที่ถูกต้องและเชื่อมโยงคำตอบได้อย่างสมเหตุสมผลและตรงประเด็นทุกครั้ง	นักเรียนอภิปรายโดยใช้ข้อมูลที่ถูกต้องและเชื่อมโยงคำตอบได้อย่างสมเหตุสมผลและตรงประเด็นเป็นส่วนใหญ่	นักเรียนอภิปรายโดยใช้ข้อมูลที่ถูกต้องและเชื่อมโยงคำตอบได้อย่างสมเหตุสมผลและตรงประเด็นเป็นบางส่วน	นักเรียนไม่สามารถอภิปรายโดยใช้ข้อมูลที่ถูกต้องและเชื่อมโยงคำตอบได้อย่างสมเหตุสมผลและตรงประเด็น
การสรุปความรู้จากการอภิปราย	นักเรียนสรุปความรู้จากการอภิปรายได้อย่างครบถ้วนและถูกต้องทั้งหมด	นักเรียนสรุปความรู้จากการอภิปรายได้อย่างครบถ้วนและถูกต้องเป็นส่วนใหญ่	นักเรียนสรุปความรู้จากการอภิปรายได้อย่างครบถ้วนและถูกต้องเป็นบางส่วน	นักเรียนไม่สามารถสรุปความรู้จากการอภิปรายได้อย่างครบถ้วนและถูกต้อง
มีความเชื่อมั่นในการแสดงออก	นักเรียนแสดงออกถึงความเชื่อมั่นในตนเองเมื่ออภิปราย/แสดงความคิดเห็นทุกครั้ง	นักเรียนแสดงออกถึงความเชื่อมั่นในตนเองเมื่ออภิปราย/แสดงความคิดเห็นเป็นส่วนใหญ่	นักเรียนแสดงออกถึงความเชื่อมั่นในตนเองเมื่ออภิปราย/แสดงความคิดเห็นเป็นบางส่วน	นักเรียนไม่แสดงออกถึงความเชื่อมั่นในตนเองเมื่ออภิปราย/แสดงความคิดเห็น